

ORZEL BIELIK

Tym razem chciałabym przedstawić czytelnikom sylwetkę największego ptaka drapieżnego Europy północnej- bielika (*Haliaeetus albicilla*). Jest to ptak bardzo popularny wśród Polaków, chociaż niewielu miało szczęście go widzieć. Historycy do dziś spierają się, czy w godle Polski widnieje sylwetka orla przedniego, czy bielika. Wielu sądzi, że ze względu na swą wielkość i majestat z pewnością jest to bielik.

(foto: Danuta Peplowska)

Bielik ze swymi prostymi skrzydłami i klinowatym ogonem
nie jest do pomylenia z zadnym innym ptakiem

Bielik bywa nazywany orlem białogłowym, lecz nazwa ta może być mylna, ponieważ białe głowę to cecha orla amerykańskiego, który jest spokrewniony z europejskim bielikiem. Oba ptaki wiodą podobny tryb życia, bielik amerykański jest nieco większy od europejskiego, buduje też większe gniazda.

Bielik w Europie występuje głównie na pojezierzach i nad morzem. Jest uzależniony od wód i starych lasów. W Europie według różnych źródeł występuje ok. 2400 par tego ptaka, z czego w Polsce ok. 500 i liczba ta ma tendencję lekko wzrostową. Bielik swym zasięgiem dociera do Azji północnej i wschodniej. Samica bielika osiąga ok. 250 cm (ok. 98 cala) rozpiętości skrzydeł, samiec do 200. Ze względu na swe rozmiary ptaki te budują gniazda wazące ponad tonę, więc może być posadowione tylko na nielicznych potężnych drzewach. Para najczęściej posiada jednak dwa gniazda wykorzystywane zamiennie, prawdopodobnie w celu uniknięcia namnazania się w nich pasożytów. Na Półwyspie Skandynawskim bieliki również budują gniazda na skalach.

Jednocześnie bielik posiada rewir łowiecki wynoszący nawet do 100 km², chociaż bywają pary mające gniazda oddalone od siebie o 3-5 km, tam gdzie występuje duża ilość jezior i starych drzewostanów. Wówczas na styku terytoriów obserwujemy regularne walki powietrzne. Bielik nie tylko walczy z innymi bielikami, również obserwowałam walki tych ptaków z mniejszymi orlikami. Najczęściej jeden ptak pikuje na drugiego z góry, a ten w ostatniej chwili przekreśla się szponami odpychając atak.

Bieliki w swoim rewirze wybierają tzw. czatownie, czyli wyeksponowane drzewa, z których dogodnie mogą obserwować jezioro, czy staw, na którym polują. Bieliki pojawiają się również zawsze tam, gdzie jest padlina. Pokarm tych ptaków to w 65% ryby (głównie chore i osłabione, pływające po powierzchni wody), ptaki 25% i 4% ssaki, a także padlina w każdej postaci.

(foto: Danuta Peplowska)

Wyeksponowane drzewa linii brzegowej jeziora to tzw. czatownie bielików

Już w lutym ptaki przystępują do godów, para przebywa ze sobą wiele lat, dopóki jeden z partnerów nie zginie. Okres godowy to wspólne ewolucje powietrzne i okrzyki niosące się na kilka kilometrów. W kwietniu w gnieździe pojawiają się dwa jaja, lecz zazwyczaj tylko jedno młode przeżywa. Gdy rok jest urodzajny para wychowuje dwa młode.

Na przełomie czerwca i lipca dorosłe ptaki zabierają swojego młodego do „szkoly latania”. Wykorzystują do tego celu pojedyncze drzewa pozostawione przez człowieka na zrebach, na których młody ptak doskonali latanie przeskakując z gałęzi na gałąz.

Młode bieliki są początkowo pokryte szarym puchem, z czasem pokrywają się ciemnobrazowym upierzeniem. Pióra na końcach są rozjasnione, co tworzy wrażenie „ciapowatości”. Ogon młodego bielika jest ciemnobrazowy. Dojrzałość płciową osiąga w 4-5 roku życia. Z wiekiem zanikają jasne cetki w upierzeniu, rozjasnia się ogon i głowa. Charakterystyczny biały ogon pojawia się u bielika w wieku 7-8 lat, stary 8-10 letni bielik posiada już całkowicie biały ogon, jasnosiwą głowę i jaskrawo żółty dziób. Ogon jest cechą charakterystyczną tego ptaka, ponieważ jego klinowaty kształt jest widoczny bardzo wyraźnie podczas lotu. Potezny dziób i szpony pozwalają ptakom polować od czasu do czasu na większe zwierzęce takie jak osłabione zające czy młode sarny, a także rozrywać ciała padniętych dużych zwierząt.

Ze względu na tryb życia związany z wodami stare ptaki nie opuszczają w okresie zimowym swoich terytoriów, jedynie w przypadku całkowitego zamarznięcia zbiorników wodnych przenoszą się nad najbliższą rzekę, czy nad morze. Młode bieliki przez pierwsze 3-4 lata koczują po całej Europie i zachodniej Azji. Pojawiają się często w kilka osobników. Zdarzyło mi się w okresie jesiennym obserwować 10 młodocianych bielików na raz. Wspólnie przebywały na terenie spuszczonej stawów rybnych. Z zapalem wyjadały ślimaki z muszli leżących w mulistym dnie.

(foto: Danuta Peplowska)

Sródlesne jeziorka to idealne miejsce do obserwacji polujących bielików

W pogodny dzień w godzinach południowych bielika można obserwować jak swobodnie unosi się na prądach powietrznych i obserwuje okolice. Nie jest to trudne zwłaszcza na Pojezierzu Mazurskim, jednak duża presja turystyczna powoduje wycofywanie się bielika w mniej dostępne tereny. W Polsce ptak ten jest objęty całkowitą ochroną, a jego miejsce gniazdowe i wraz z otoczeniem jest objęte strefą ochronną w promieniu 500 metrów w okresie legowym oraz 200 metrów przez pozostały okres roku.

(foto: Dawid Marczak)

Na takich pojedynczych drzewach młode ptaki trenują latanie

Losy bielika rozstrzygają się na naszych oczach, jednak wszystko wskazuje na to, że obecne formy ochrony są skuteczne i ptak ten nadal będzie symbolem naszych jezior i lasów.

Danuta Peplowska